ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀବିନାୟକ ମିଶ୍ର ।

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି

ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ର ନିବାସୀ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ସଂଗୃହୀତ ଓ ସୁବୋଧିନୀ ଟୀକାସହ

ପ୍ରଥମବାର ପ୍ରକାଶିତ ।

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ :—

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟୁ

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପୋ: ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଜି: ପୁରୀ ।

ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇଅଣା ମାତ୍ର ।

ମୁଖବନ୍ଧ

ଏହି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପିକୁ ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି ସହ ୧୮୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କିଟୋ ସାହେବ କଲିକତାକୁ ନେଇଥିଲେ । ମନ୍ଦିର ବର୍ମଗୃହସ୍ଥ ବାଣୀ ଅଟିନ ମହାଶୟ ଆପତ୍ତି କରିବାରୁ ମେଘେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି ଫେରିଆସି ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଚୀର ଦେହରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହେଲା । ମାତ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି ଫେରି ନ ଆସି କଲିକତା ମିଉଜିଅମରେ ରହିଲା । ଏହା ଡାକ୍ତର ରାଜେନ୍ଦ୍ରଲାଲ ମିତ୍ରଙ୍କ Antiquities of Orissaରୁ ସଂଗୃହୀତ ହେଲା । ଇତି ।

ପ୍ରକାଶକ ।

ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଶିଳାଲିପି

ବ୍ରହ୍ମୋପେନ୍ଦ୍ରମହେଶ୍ୱରେନ୍ଦ୍ର ବଳୀଭିରବଦ୍ଧ୍ୱା କୃତାଗ୍ରୀଶ୍ୱରୈ-
ର୍ଭ୍ରାମ୍ୟନ୍ ମନ୍ଦର ପର୍ବତେନ ମଥିତାତ୍ କ୍ଷୀରୋଦଧେର୍ମଧ୍ୟତଃ ।
ବସ୍ତ୍ରିତାମୃତକୌମୁଦୀଭିରଖିଳଂ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟମଦ୍ୟୋତୟନ୍
ରାଜେନ୍ଦ୍ରଃ ସକଳଃ ସମଗ୍ରବସତଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ଶ୍ରିୟା ଜାତବାନ୍ ।୧।

ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ, ମହାଦେବ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବଳି ପ୍ରଭୃତି ଦେବ ଦାନବ ଗଣ ବାସୁକିଙ୍କୁ ରଜ୍ଜୁ କରି ମନ୍ଦର-ପର୍ବତ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷୀର ସାଗରକୁ ମନ୍ଥନ କରିବାରୁ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅମୃତ-କୌମୁଦୀଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ତ୍ରିଭୁବନକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସହିତ ଜନ୍ମ-ଗ୍ରହଣ କଲେ । ୧ ।

ତଦ୍ୱଂଶେଽଜନି ଶୁଭ୍ରକୀର୍ତ୍ତିରତୁଳୋ ବିଶ୍ୱମ୍ଭରାବଲ୍ଲଭୋ
ରାଜା ଶ୍ରୀ ଜନମେଜୟଃ ସମରପ୍ରହାଭୂତେଷୁ ଲବ୍ଧାଧିପଃ ।
ଦନ୍ତାଦନ୍ତି କରାଙ୍କରଶ୍ରମନିଷ୍ଟ'ତ୍ ଭଗ୍ନେ ରଣେଽଧ୍ୱେପ
ତୈଃ କୁନ୍ତାଗ୍ରହତୋତ୍ତ୍ରଦେଶନୃପତେର୍ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ସମାକୃଷ୍ଟବାନ୍ ।୨।

ସେହି ଚନ୍ଦ୍ର ବଂଶରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କୀର୍ତ୍ତିଶାଳୀ ଶ୍ରୀମତ୍ ଜନମେଜୟ ନାମରେ ପୃଥିବୀପତି ରାଜା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେହି ଶତ୍ରୁବିନାଶକାରୀ ରାଜା କୁବେର ତୁଲ୍ୟ ଧନଶାଳୀ ଥିଲେ । ସେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷର ହସ୍ତୀବଳ ଭଗ୍ନ କରି କୁନ୍ତ ପ୍ରହାର ଦ୍ୱାରା ହତ ଉତ୍ତ୍ରଦେଶ ନୃପତିଙ୍କର ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଗ୍ରହଣକଲେ ।୨।

ସମ୍ରାଟ୍ ଭର୍ତ୍ତର ରାଜକୁରମଣୀଯୀରନ୍ତ ଶଭ୍ରନ୍ତ ହ୍ମ-:
ଧିଗ୍ୟାତୋ ନୟଶକସାଭୂତ ମତଃ ସପ୍ତାଙ୍ଗ ରାଜେଶ୍ବରଃ ।
ବାଲ୍ୟାଦକ୍ଷତ ବୈଧକର୍ମ ଚରତସ୍ତ୍ୟାଗୀ ମହାଧାର୍ମିକୋ
ରାଜା ଶୌର୍ଯ୍ୟମୟୋ ଯଯାତିନୃପବତ୍ ଯୋ ମେଦିନୀମଣ୍ଡନଃ ।

ସମ୍ରାଟଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନମେଜୟଙ୍କ ପରେ ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶୌର୍ଯ୍ୟମୟ ରାଜା ହେଲେ । ସେ ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ବିକ୍ରମାଦିରେ ଅଦ୍ଭୁତ ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ ଏବଂ ସପ୍ତାଙ୍ଗରାଜ୍ୟର ଅଧୀଶ୍ବର ଥିଲେ । ବାଲ୍ୟ କାଳରୁ ତାଙ୍କର କର୍ମରେ ବା ଚରିତରେ କୌଣସି ବାଧା ଘଟି ନ ଥିଲା । ସେ ତ୍ୟାଗୀ ଓ ମହା ଧାର୍ମିକ ହେତୁ ଯଯାତି ନୃପତିଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ପୃଥିବୀକୁ ମଣ୍ଡନ କରୁଥିଲେ । ୩ ।

ତସ୍ୟାନ୍ତେ କଲିକାଲକଲ୍ପବିଟପୀ ଭୂପାଲଚୂଡ଼ାମଣି-
ର୍ମର୍ଯ୍ୟାଦାମୃତ ସତ୍ତ୍ବ ଧୈର୍ଯ୍ୟକମଲା ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ରତ୍ନାକରଃ ।
ମାଙ୍ଗଲ୍ୟାଦ୍ଦ୍ୱଶକ୍ତିଚିହ୍ନବିଦ୍ଵରଃ ପ୍ରଖ୍ୟାତକୀର୍ତ୍ତିଃ ସଦା
ରାଜା ଧୀର୍ଘରବୋ ମହାରଥଗୁଣଃ ଶୂରୋଽବଭୂ ବାରହା । ୪ ।

ଶୌର୍ଯ୍ୟମୟଙ୍କ ପରେ ଧୀର୍ଘରବନାମକ ରାଜା ରାଜତ୍ବ କଲେ । ଉକ୍ତ ରାଜା କଳିକାଳର କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ସଦୃଶ ଏବଂ ଭୂପାଳମାନଙ୍କର ମସ୍ତକମଣି ସ୍ବରୂପ ଥିଲେ । ପୁଣି ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ମୋକ୍ଷସାଧନୋପାୟ, ସତ୍ତ୍ବ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଶୋଭା, ଗମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟାଦି ଗୁଣମାନଙ୍କର ସମୁଦ୍ରତୁଲ୍ୟ ଅଧାର ଥିଲେ । ସେ ପୁଣି ମଙ୍ଗଳଦାୟ ଶକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ଜାଣି ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ମହାରଥ ଗୁଣରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ହତ କରିବାରୁ ଶୂର ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ । ୪ ।

ତସ୍ମାଦଜାୟତ୍ଭୁଜ ବକ୍ତ୍ରବନୀକଣ୍ଠୀରବ-
ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷନଃ ପରଶୁରାମ ଇବଦ୍ୱିତୀୟଃ ।
ମଧ୍ୟନ୍ଦିନାର୍କ ଇବତୀ ବ୍ରତର ପ୍ରତାପୋ
ରାଜା ବଭୂବ ଭକ୍ତଧର୍ମ୍ମପରୋଽପଚାରଃ । ୫ ।

ସେହି ଦୀର୍ଘବିବଙ୍କଠାରୁ ଅପଚାରନାମକ ରାଜା ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ରାଜତ୍ୱ କଲେ । ଏହି ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ପରଶୁରାମ ପରି ଗର୍ଜ୍ଜନ କରି ଭୁଜବଳଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଜିଣୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରତାପ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ତୀବ୍ରତର ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏ ରାଜା ଭକ୍ତ ଓ ଧର୍ମପରାୟଣ ଥିଲେ । ୫ ।

ତସ୍ମିନ୍ ଗତେ ଦିବମପୁତ୍ରିଣି ରାଜମଲ୍ଲେ
ନାନାଭଟୈର୍ବ୍ଭୁପଫିତେ ସକଳେଽପି ରାଷ୍ଟ୍ରେ ।
ଦେଶାନ୍ତରସ୍ଥିତବତୀ ଭଟଳ ପ୍ରଜାରେ
କାଳଃ କିୟାନଗମଦେବ ଯଥା କଥଞ୍ଚିତ୍ । ୬ ।

ସେହି ଅପଚାର ରାଜମଲ୍ଲ ଅପୁତ୍ରକ ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱର୍ଗଗାମୀ ହେବାରୁ ଶତ୍ରୁମାନେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଧ୍ୱଂସ କରି ଦେଲେ । ରାଜ୍ୟ ଧ୍ୱଂସ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କର ହସ୍ତିଯୂଥ ଓ ବୀରମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଏଣୁ ଯଥା କଥଞ୍ଚିତ୍ ରୂପେ କେତେକ କାଳ ଗତ ହୋଇଗଲା ।

ତତ୍ ସ୍ଥାନାଜ୍ଜନମେଜୟସ୍ୟ ତନୟୋ ଭୂତଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧଃ କ୍ଷିତୌ
ସର୍ବୈରପି ଚୈସିଂହ ଇତି ଯସ୍ତସ୍ୟାଦଜନ୍ୟାତ୍ମଜଃ ।
ଧନ୍ୟୋନାମାତମନ୍ୟୁରତ୍ୟତବଲୀ ତସ୍ୟାପି ତେଜାଃ ସୁତଃ
ଶ୍ରୀଚଣ୍ଡୀହର ଇତ୍ୟାଭୂନ୍ନରପତିଃ ସର୍ବୈରମାତ୍ୟୈଃ କୃତଃ ।୭।

ସେହି ରାଜବଂଶରେ ଜନମେଜୟଙ୍କର ଚୈସିଂହ ନାମକ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଅତି ବଳବାନ୍ ଅତମନ୍ୟୁ ଅଟନ୍ତି । ଅତମନ୍ୟୁଙ୍କର ଶ୍ରୀଚଣ୍ଡୀହର ନାମରେ ଗୋଟିଏ ମହାତେଜସ୍ୱୀ ପୁତ୍ର ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ରାଜ୍ୟ ଅରାଜକ ହେବାର ଦେଖି ସେହି ଶ୍ରୀଚଣ୍ଡୀହରଙ୍କୁ ରାଜପଦରେ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ୭ ।

ଭୃତ୍ୟାମାତ୍ୟ ସୁହୃତ୍ ପ୍ରଜାଶ୍ରିତଜନଜ୍ଞାତୀଶ୍ଚ ବନ୍ଧୂନ୍ତଥା
ଯୋଗଂ ସମ୍ୱରପାଲ୍ୟରାଜ୍ୟମଭବଂ ନିଷ୍କଣ୍ଟକଂ କୃତ୍ୟ ଯଃ ।
ଭୂତୋଽନେକନରେନ୍ଦ୍ରଶେଖରମଣି ପ୍ରୋଦ୍ଭୂତଦଂଶୁଚ୍ଛଟା-
ଲେଖୈର୍ଭାସିତ ପାଦପଦ୍ମଯୁଗଳଃ ସର୍ବାବନୀନନ୍ଦନଃ ।୮।

ଯାହାଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମଯୁଗଳ ରାଜାମାନଙ୍କର ମସ୍ତକରେ ଥିବା ମଣିମାନଙ୍କର କିରଣରେ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଉଥିଲା, ଯେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଶ୍ରୀଚଣ୍ଡୀହର ନାମକ ରାଜା, ଭୃତ୍ୟ, ଅମାତ୍ୟ, ମିତ୍ର, ପ୍ରଜା, ଆଶ୍ରିତଜନ, ଜ୍ଞାତି ଓ ଇଷ୍ଟବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଯଥା ନିୟୋଗରେ ପରିପାଳନା କରି ଉଭୟ ରାଜ୍ୟକୁ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କଲେ । ୮ ।

ଶ୍ରୀମାନାବିରଭୂଦସୀମବସୁଧା ଚକ୍ରୈକଚୂଡ଼ାମଣି-
ର୍ମାନ୍ଧାତେବ ପୃଥୁପମୋ ଭରତବଦ୍ରାଜା ଜଗତ୍କୀର୍ତ୍ତିଭୃଃ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟାଚନ୍ଦ୍ରମସୋଃ ପୈନଂ ଜନଚରୈ ରୁନ୍ଧୀପୟନ୍ ରୋଦସୀ
ସ୍ୱୈର୍ବୀର୍ଯ୍ୟୈଃ ସକଳେଭ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦଗାଦୁଦ୍ୟୋତକଃ କେଶରୀ ।୭।

ପୂର୍ବ ଦିଗରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲପରି ଶ୍ରୀଚଣ୍ଡୀହରଙ୍କ ଠାରୁ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀନାମକ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେହି ତେଜସ୍ୱୀ ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀ ସମୁଦ୍ର-ସୀମାବନ୍ଧିନୀ ବସୁଧାଚକ୍ରର ରକ୍ଷାକାରୀ ହୋଇ ମାନ୍ଧାତା, ପୃଥୁ ଓ ଭରତଙ୍କ ସଦୃଶ ରାଜା ହେଲେ । ଏହାଙ୍କର ନିଜ ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତେଜ ସଦୃଶ ସମସ୍ତ ଦିଗ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ କରୁଥିଲା ।୯।

ବାଲକ୍ରୀଡ଼ି ଭରେଣ ତ୍ରୁଟିତଭଟମଙ୍ଗିଳଂ ସିଂହଳଂ ଗୌଡ଼ଗୌଡ଼ୀ
ତୁଙ୍ଗେ ସନଙ୍ଗ ଯୋଧର୍ଦ୍ଧି ଦେବକଳଘଣ୍ଟାଙ୍ଗଣଂ ଯୋ ବିଜିତ୍ୟ ।
ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟାନ୍ଧ୍ରୀହଣୀପଦ୍ମରୁ ଗତଜନଂଭୂଭଗବାନ୍ ଭୂମ୍ନା
ବଙ୍ଗଃ କୁର୍ବନ୍ନଶେଷାନବନତ ଶିରସୋଽକାରୟଦ୍ଭୁର୍ବୀମଶେଷାଂ ।୧୦।

ସେହି ଜୟଶୀଳ ରାଜା ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀ ବାଳକମାନେ କ୍ରୀଡ଼ା କଲାପରି ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ବୀରଙ୍କୁ ଜୟ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସୁଶିକ୍ଷିତ ଯୋଦ୍ଧୃବୃନ୍ଦ ଓ ହସ୍ତିଯୂଥ ସହିତ ସିଂହଳ, ଚୋଳ ଓ ଗୌଡ଼ ନୃପତିମାନଙ୍କୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ଅନନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଅତି ଦର୍ପଶାଳୀ ସେନାପତିମାନଙ୍କ ବ୍ୟଗ୍ରଚିତ୍ତଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀକୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରୁଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନତମସ୍ତକ କରି ବସୁଧାକୁ ଜୟ କଲେ ।୧୦।

କନାତା ଧନବତ୍କ ନସ୍ୟ ଦୁହିତା କୋଳାବତୀ ନାମତୋ
ଯାଂସୋ ଶ୍ରୀଭଗବନ୍ନୃପସ୍ୟ ମହଷୀ ଦୁର୍ଗେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀରିବ ।
ଯସ୍ୟାଃ କୀର୍ତ୍ତନ ମନ୍ଦିରସ୍ୟ ଧ୍ୱଜପଟପ୍ରୋ ବାତ୍ୟାଭିରୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଗତୋ
ହସ୍ତାଭ୍ୟଃ ଶଶିଲକ୍ଷ୍ମ ଲୋପ୍‌ତୁମିବଖେ ସୋତ୍ସାହ ମୁଦ୍ଗଚ୍ଛତ । ୧୧ ।

ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀଙ୍କର ମାତାଙ୍କ ନାମ କୋଳାବତୀ ଅଟେ । ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର କନ୍ୟା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶର ମହିଷୀ ଅଟନ୍ତି । ସେ ରୂପ ଗୁଣରେ ଦୁର୍ଗା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଦୃଶ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତିସମୂହ ଧ୍ୱଜତୁଲ୍ୟ ହୋଇ ପବନବଳରେ ଉପରକୁ ଉଠିବାରୁ ଲୋକମାନେ ତାହା ଦେଖି କହୁଥିଲେ, ଏ ରାଣୀଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତିସମୂହ ସ୍ୱହସ୍ତରେ ଚନ୍ଦ୍ରକଳଙ୍କକୁ ଲୋପ କରିବ ବୋଲି ଉତ୍ସାହରେ ଆକାଶକୁ ଉଠି ଯାଉଅଛି କି ? ୧୧ ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରସ୍ୟ ପ୍ରଣତମଳଭୃତଃ ସ୍ୱର୍ଗଦୋ ମୁକ୍ତିଦସ୍ୟ
ପ୍ରାସାଦୋଽଭ୍ରଂ କଷାଗ୍ରସ୍ତ୍ରିଦଶରଥରୟ ବ୍ୟାହନ୍ତି ସ୍ଥାଂଶୁଜାଲୈଃ ।
ଏକାମ୍ରେ ସିଦ୍ଧିତୀର୍ଥେ ଚତୁରମରକୁଳୀସ୍ୱଭୃଣାଳା ସମେତଃ
କୋଳାବତ୍ୟା ତପୋଭିଃ କ୍ଷିତିମୁକୁଟମଣିଃ କାରିତଃ କୀର୍ତ୍ତିବୀଜଃ ।୧୨

ନମସ୍କାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପାପହର୍ତ୍ତା ଓ ସ୍ୱର୍ଗ ନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁକ୍ତିଦାତା ଶ୍ରୀମାନ୍ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କର ପ୍ରାସାଦକୁ ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀଙ୍କ ମାତା କୋଳାବତୀ ସିଦ୍ଧତୀର୍ଥ ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ମାଣ କରାଇ ଦେଲେ । ଉକ୍ତ ପ୍ରାସାଦ ଦେବଭବନ ସଦୃଶ ଗୃହଗୋଷ୍ଠି କୁଳଯୁକ୍ତ ଓ ମନୋହର ଶାଳାଦିରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ମୁକୁଟ ପରି ଶୋଭା ଧାରଣ କଲା । ଅତି ମଧ୍ୟ ଏହା ଆକାଶ ସ୍ପର୍ଶି ମନ୍ଦିର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ରଥମାର୍ଗରୋଧକ ପର୍ବତତୁଲ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା ।

ଲୋକାଲୋକମହାଦ୍ରିସପ୍ତଜଳଧିଦ୍ୱୀପସ୍ଥଳୀ-ବେଦିକା
ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଦୁକମେରୁଲିଙ୍ଗମୁପରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହେମାଳୟଂ ।
ଗଙ୍ଗାଭିଃ ସ୍ନପୟନ୍ନହର୍ନିଶମସୌ ଦେବସ୍ତ୍ରିଲୋକୀପତି-
ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ମର୍ଚ୍ଚତି ଯଂ ଶିବଂ ସ ଭଗବାନ୍ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱରୋଽସ୍ତୁ ବଃ ।୧୩।

ଲୋକାଲୋକ ପର୍ବତ, ସପ୍ତସମୁଦ୍ର, ସପ୍ତଦ୍ୱୀପସ୍ଥଳୀ ଏମାନେ ବେଦିକା ଅର୍ଥାତ୍ ମୂଳାଧାର ଶକ୍ତି । ତାହାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ମେରୁପର୍ବତ ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ହେମାଳୟ ଲିଙ୍ଗ ବିରାଜମାନ । ବ୍ରହ୍ମା ଅହର୍ନିଶ ତାହାଙ୍କୁ ଗଙ୍ଗା ଜଳରେ ସ୍ନାନ କରାଇ ପୂଜାକରୁଅଛନ୍ତି । ଏ ସେହି ତ୍ରିଲୋକାଧିପତି ଭଗବାନ୍ ଶମ୍ଭୁ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ଅଟନ୍ତି । ୧୩ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭ୍ରାଜତ୍ କନକକଳସୋତ୍ସୁଦଂଶୁଜାଲାର୍ଚ୍ଚି-
ର୍ଦୀପ୍ତାଲୋକ ପ୍ରସରକୃତ୍ ଦିକ୍‌ଚକ୍ର ବାଳ ପ୍ରସାଦଃ ।
ପ୍ରାସାଦୋଽସ୍ୟ ତ୍ରିଦଶ ଯୁବତୀ କାତସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଦୀପୋ
ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନେବାଦ୍ୟୈଃ ସକଳ ଗଗନଂ ମଣ୍ଡୟନ୍ ଭାତି । ୧୪ ।

ସେହି ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ଦେବଙ୍କ ପ୍ରାସାଦ ଉପରେ ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳସ ଥିବା ହେତୁ ତାହା ତେଜପୁଞ୍ଜଦ୍ୱାରା ଦିଗମଣ୍ଡଳକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରୁଅଛି । ସ୍ୱର୍ଗ ନାରୀଗଣ ପର୍ବତ ଶିଖରରେ ସନ୍ଧ୍ୟାପ୍ରଦୀପ ଜାଳିଲେ ଯେପରି ମନୋହର ଦେଖାଯାଏ, ଏହା ସମସ୍ତ ଗଗନକୁ ମଣ୍ଡିତ କରି ସେହିପରି ଶୋଭିବନ୍ତ ଦିଶୁଅଛି । ୧୪ ।

ରତ୍ନାଲଙ୍କୃତ ଭୂଷିତାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେଦୀପ୍ୟମାନା ଦିବଃ
କ୍ରୀଡନ୍ତ୍ୟପ୍‌ସରସଃ ସ୍ଥିର ଇବ ଜ୍ଞାତଶୋଣୀଭର ବ୍ୟାକୁଳାଃ ।
ସୁନ୍ଦର୍ଯ୍ୟା ଃ କ୍ଷେଣୀକୃତା ଇବ ଦୃଶାମନ୍ତଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ନୃଣା
ମସ୍ମୈ ଚଞ୍ଚଳଖଞ୍ଜନାବନୟନା ଦତ୍ତାସ୍ତସ୍ମୈ ଦାରିକାଃ ।୧୪।

ସେହି ଚୋଳାବତୀ ରାଣୀ ଭକ୍ତ ବୃହଦ୍ଦୀଶ୍ୱରଙ୍କ ନିମିତ୍ତ କେତେଗୁଡ଼ଏ ସୁନ୍ଦରୀ ପରିଚାରିକା ଦାନ କରିଥିଲେ । ସେହି ପରିଚାରିକାମାନେ ନାନାବିଧ ରତ୍ନାଭରଣ ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ ଆକାଶରେ କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥିବା ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ଅପ୍‌ସରା ସ୍ଥିର ହୋଇପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଜ୍ଞାତ ଓ ନିତମ୍ବ ଭାରରେ ବ୍ୟାକୁଳିତା ହେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ନୟନ ଶୋଭା ନୃତ୍ୟ ଖଞ୍ଜନକୁ ଜିଣୁଥିଲା । ପୁଣି ସେ ରମଣୀଗଣ, ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଙ୍କିତ ଚିତ୍ରୁକା ପରି ଦିଶୁଥିଲେ । ୧୪ ।

ବେଦ ବ୍ୟାକରଣାର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରକବିତାତର୍କାଦି ବିଦ୍ୟାଧରୋ
ବୃନ୍ଦେଶ୍ବାବିତଥ ପ୍ରସନ୍ନ ବିନୟୋଦ୍ ବୁଦ୍ଧିର୍ବିଶୁଦ୍ଧାନ୍ୱୟଃ ।
ତାମ୍ରାଧୀଶ୍ୱର ବଂଶ କାବନିଭୃତାଂ ଶୁଭ୍ରଂ ଯଶସ୍ତନ୍ୱତାଂ
ଭଟ୍ଟଃ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ କବିବରଃ କୀର୍ତ୍ତିଦମାଂ ବର୍ଣ୍ଣନାଂ ।୧୬।

ବେଦ, ବ୍ୟାକରଣ, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, କବିତା, ତର୍କାଦି ବିଦ୍ୟା ନିପୁଣ, ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପରି ସତତ ପ୍ରସନ୍ନ; ବିନୟୀ, ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ, ବିଶୁଦ୍ଧ କୁଳଜନ୍ମା, କବିବର ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଭଟ୍ଟ ନିର୍ମଳ ଯଶ ବିସ୍ତାରକାରୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଶସ୍ତିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ୧୬ ।

ସନଗବନ ସମୁଦ୍ରାମେଦନୀ ଯାବଦାସ୍ତେ
ତ୍ରିଭୁବନ ଜନନେତ୍ରେ ପୁଷ୍ପବନ୍ତୌ ଚ ଯାବତ୍ ।
ଅପି-ଜଗଦୁପରସ୍ଥୋ ଯାବଦୌତ୍ତାନପାଦ-
ର୍ଜନ ବଦନ ସୁଧେୟଂ ତାବଦସ୍ତୁ ପ୍ରଶସ୍ତିଃ । ୧୭ ।

ପର୍ବତ ବନ ସମୁଦ୍ର ସହିତ ପୃଥିବୀ ଯେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିବ, ତ୍ରିଭୁବନ ଜନମାନଙ୍କ ନେତ୍ରରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୁହେଁ ଯେତେକାଳ ଦେଖା ଯାଉଥିବେ, ସମସ୍ତ ଜଗତର ଉପରେ ଧ୍ରୁବ ଯେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାସ କରିଥିବେ, ତେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଜନବଦନ-ସୁଧା ରୂପିଣୀ ପ୍ରଶସ୍ତି ରହିଥାଉ ।୧୭।

ପରମ ମାହେଶ୍ୱର ମହାରାଜାଧିରାଜ
ସୋମବଂଶୋଦ୍ଭବ ଭୂପତି ଶ୍ରୀମଦୁଦ୍ୟୋତ କେଶରୀ ।
ରାଜଦେବସ୍ୟ ବିଜୟ ରାଜ୍ୟେ ସମ୍ବତ୍ । ୧୮ ।
ଫାଲ୍ଗୁନ ଶୁ ଦି ୩ ସୂତ୍ରଧାର ରାସୁଃ ।

ପରମଶୈବ ମହାରାଜାଧିରାଜ ସୋମବଂଶୋଦ୍ଭବ ରାଜା ଶ୍ରୀମାନ୍ ଉଦ୍ୟୋତ କେଶରୀ ରାଜଦେବଙ୍କ ବିଜୟ ଶୁଭରାଜ୍ୟ ୧୮ ସମ୍ବତ୍ସର ଫାଲ୍ଗୁନ ଶୁକ୍ଲ ୩ ଦିନେ ଏ ପ୍ରଶସ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲା । ୧୮ ।

ସାରମର୍ମ

ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜା ଶ୍ରୀଜନମେଜୟ ଉଡ୍ରଦେଶ ରାଜାଙ୍କୁ କୁନ୍ତ ପ୍ରହାରରେ ବିନାଶ କରି ସେଠାରେ ରାଜା ହେଲେ । ତଦନନ୍ତର ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଦୀର୍ଘରବ ରାଜତ୍ୱ କଲେ । ଦୀର୍ଘରବଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅପବାର ରାଜା ହେଲେ । ସେ ଅପୁତ୍ରିକ ଅବସ୍ଥାରେ ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କରିବାରୁ ଜନମେଜୟଙ୍କ ବଂଶଧର ବିଚିତ୍ରବୀର ଉଡ୍ରଦେଶର ରାଜା ହେଲେ । ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁ, ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ଚଣ୍ଡୀହର ଏବଂ ଚଣ୍ଡୀହରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀ ଅଟନ୍ତି । ସେହି ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀ ସିଂହଳ, ଚୋଡ଼ ଓ ଗୌଡ଼ ଜୟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମାତା କୋଳାବତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟା କନ୍ୟା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟା ରାଣୀ ଅଟନ୍ତି । ସେ ଏକାମ୍ର ବନରେ ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ଉଦ୍ୟୋତକେଶରୀଙ୍କର ରାଜତ୍ୱର ୧୮ ସମ୍ବତ୍ସର ଫାଲ୍ଗୁନ ଶୁକ୍ଳ ତୃତୀୟାରେ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଭଟ୍ଟ ଏହି ପ୍ରଶସ୍ତିକୁ ରଚନା କରିଥିଲେ । ୧୯ ।

ସମାପ୍ତ ।

କଟକ ଦତ୍ତପ୍ରେସରେ ଶ୍ରୀ ହରମୋହନ ଦତ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ମେସିନଯନ୍ତ୍ରେ ମୁଦ୍ରିତ । ୧୯୩୬ ।